

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.4.21>

УДК 351:862.44

Т. О. Татарнікова,

здобувач, Національний університет цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>

**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЩОДО МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ**

T. Tatarnikova,

Applicant, National University of Civil Defence of Ukraine

**ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE ON THE
MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF
INTERNAL SECURITY**

У статті здійснено аналіз міжнародного досвіду щодо механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки. Зокрема, здійснено огляд функціоналу механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки. Виокремлено ключові завдання механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки. Виділено напрями вдосконалення законодавства щодо боротьби з корупцією. Запропоновано стратегічні орієнтири боротьби з тероризмом.

Зазначено, що в низці розвинених країн боротьба зі зростаючою загрозою суспільству, з загрозою функціонуванню економіки та державних структур як окремих держав, і світової спільноти загалом із боку організованих злочинних груп сприймається як стратегічна проблема.

Показано, що повільне усвідомлення небезпек організованої злочинності в Україні є одним із доказів хронічного відставання соціального і кримінально-правового контролю від кримінальних реалій. Аналогічні процеси відбувалися і в інших країнах, але їхні законодавці були більш реалістичними та мобільними.

Підкреслено, що антикорупційна політика повинна включати заходи, спрямовані на вирішення таких завдань, як: організація боротьби з корупцією на всіх її рівнях; звуження поля умов, сприятливих для корупції; зменшення вигод для обох сторін, які беруть участь у корупційній угоді від укладання останньої; збільшення ймовірності викриття корупційних дій та жорстоке покарання за заподіяну ними шкоду; вплив на мотиви корупційної поведінки; зміна морально-психологічного клімату у суспільстві щодо корупції.

Зазначено, що в основі вироблення стратегії боротьби з тероризмом повинні лежати такі основні напрями: розробка та вдосконалення правових основ боротьби з тероризмом; підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби з тероризмом різних відомств та організацій, що беруть участь у цьому процесі; підвищення ефективності використання охоронних та оперативно-розшукових заходів з метою своєчасного виявлення, попередження та припинення терористичної діяльності; координація та взаємодія з країнами далекого та ближнього зарубіжжя у сфері боротьби з тероризмом.

The article analyzes international experience on the mechanisms of public administration in the field of internal security. In particular, a review of the functionality of mechanisms of public administration in the field of internal

security is carried out. The key tasks of the mechanisms of public administration in the field of internal security are allocated. The directions of improvement of legislation on prevention of corruption are allocated. The strategic guidelines for prevention of terrorism is proposed.

It is specified that the struggle against the growing threat to society, with the threat to the functioning of the economy and state structures as individual states, and the world community as a whole from organized criminal groups is perceived as a strategic problem in a number of developed countries.

It is shown that the slow awareness of the dangers of organized crime in Ukraine is one of the evidences of the chronic lag of social and criminal legal control from criminal realities. Similar processes took place in other countries, but their legislators were more realistic and mobile.

It is emphasized that the anti-corruption policy should include the specific measures aimed at solving of the following problems: organization of the fight against corruption at all its levels; narrowing the field of conditions favorable for corruption; reduction of benefits for both parties involved in the corruption transaction from the conclusion of the latter; increasing the likelihood of exposure of corruption and cruel punishment for the damage caused by them; influence on the motives of corrupt behavior; changing moral and psychological climate in society regarding corruption.

It is specified that the development of a strategy for prevention of terrorism should be based on the following main areas: development and improvement of the legal framework for prevention of terrorism; increasing of the level of information and analytical support for the fight against terrorism of various departments and organizations involved in this process; increasing of the efficiency of the use of security and operational-search measures in order to timely detect, prevent and suppress terrorist activities; coordination and interaction with the countries of the far and near abroad in the fight against terrorism.

Ключові слова: механізми державного управління, внутрішня безпека, міжнародний досвід, корупція, тероризм.

Keywords: mechanisms of public administration, internal security, international experience, corruption, terrorism.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Перехід України до нових політичних та соціально-економічних відносин, що супроводжується складними кризовими процесами, вимагає створення ефективної системи боротьби зі злочинністю в інтересах забезпечення внутрішньої безпеки українського суспільства. На цьому шляху особливого значення набувають зусилля української держави щодо погодження, збалансування інтересів особистості, суспільства та держави, а також їх захисту від наростаючої кримінальної загрози. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна кількість вчених і практиків стверджує, що основний функціонал механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки лежить у трьох площинах:

по-перше, – вироблення адекватної сучасним реаліям стратегії боротьби з кримінальною загрозою;

- по-друге, – вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у сфері боротьби з конкретними проявами злочинності;

- по-третє, – створення сприятливого морально-психологічного клімату.

Однак слід зазначити, що вітчизняні механізми державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки потребують впровадження ефективних підходів, запозичених із досвіду зарубіжних країн.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є аналіз міжнародного досвіду щодо механізмів державного управління у

сфері забезпечення внутрішньої безпеки.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- здійснити огляд функціоналу механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки;
- виокремити ключові завдання механізмів державного управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки;
- виділити напрями вдосконалення законодавства щодо боротьби з корупцією;
- запропонувати стратегічні орієнтири боротьби з тероризмом.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У низці розвинених країн боротьба зі зростаючою загрозою суспільству, з загрозою функціонуванню економіки та державних структур як окремих держав, і світової спільноти загалом із боку організованих злочинних груп сприймається як стратегічна проблема.

Аналіз міжнародного досвіду у цій сфері показує, що основна увага держав зосереджується на вирішенні низки завдань.

Перша – це мобілізація фінансових ресурсів. Для боротьби з організованою злочинністю урядами розвинених країн щорічно виділяється 2–3% бюджетних коштів, а в країнах, що розвиваються, ці витрати становлять 9–11 % [3; 5].

Друга – це постійна робота щодо посилення покарання за участь у діяльності організованої злочинності. У Німеччині, наприклад, розроблено поправки до Кримінального кодексу, які передбачають підвищення максимальних термінів покарання за вбивство, грабіж, зґвалтування, завдання тілесних ушкоджень та крадіжки. У Мексиці законодавчо значно розширено повноваження слідчих органів та передбачається застосування суворих заходів покарання щодо державних службовців, пов'язаних з організованою злочинністю. Терміни покарання встановлено від 10 до 40 років [1; 4].

Третя – кадрове та матеріально-технічне зміцнення правоохоронних структур, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю. Наприклад, у Федеральним урядом Німеччини схвалено ініціативи Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції щодо поліпшення технічного оснащення та зміцнення кадрового складу Міністерства внутрішніх справ. Ведення електронного контролю може здійснюватися за будь-якою особою, яка викликає підозру у співробітників Міністерства внутрішніх справ за винятком депутатів парламенту та ландтагів федеральних земель [2; 3].

Четверта – це здійснення заходів щодо вдосконалення оперативно-розшукової діяльності щодо організованих злочинних груп. Так, у складі Генеральної прокуратури Мексики створено спеціальний слідчий підрозділ, санкціоновано впровадження агентів у ці групи, передбачаються заходи щодо безпеки свідків, допускається можливість виплати винагород особам, які надають допомогу у розкритті злочинів [1; 2].

У Австрії створено Оперативну групу по боротьбі з організованою злочинністю. До її завдань входять збір, класифікація та аналіз інформації про організовану злочинність. Оперативна група діє спільно з місцевими органами та службами безпеки по всій країні, а також з іншими спеціальними підрозділами Міністерства внутрішніх справ та є також підрозділом Інтерполу у сфері боротьби з організованою злочинністю. У США провідним органом з розслідування злочинів, скоєних організованими злочинними групами є Федеральне бюро розслідувань. Крім того, слідчими підрозділами, що вживають активні заходи боротьби з ними, є:

- Управління забезпечення дотримання законів про наркотики;
- Служба внутрішніх доходів;
- Митна служба США;
- Служба імміграції [1–3].

Оперативна інформація, зібрана цими установами, використовується для розробки національної стратегії боротьби з переліченими вище видами злочинів.

На жаль, непросто повільне усвідомлення небезпек організованої злочинності в Україні є одним із доказів хронічного відставання соціального і кримінально-правового контролю від кримінальних реалій. Аналогічні процеси відбувалися і в інших країнах, але їхні законодавці були більш реалістичними та мобільними.

Процес криміналізації супроводжується адаптацією існуючих та появою нових способів скоєння злочинів у сфері економіки, які стають дедалі витонченішими.

Іншим найважливішим напрямом діяльності державних органів є боротьба з корупцією. На думку дослідників, які вивчають корупцію, боротися з цим явищем можна лише, відповідним чином, змінюючи систему державної служби. Важливою особливістю соціально-психологічного клімату у суспільстві, що сприяє процвітанню корупції, є подвійний моральний стандарт. З одного боку, корупція у вищих ешелонах влади вважається суспільно неприйнятною. Це всіляко підтримується і повсякденною мораллю, і пресою, і рекламою. З іншого боку, низова корупція сприймається як частина повсякденного побуту [2; 4].

В Україні одним із найважливіших завдань у боротьбі з корупцією слід вважати створення здорового економіко-правового простору, а також удосконалення законодавчого процесу загалом. Останнє особливо важливо, оскільки дослідження показують, що корупційний потенціал закладається ще на стадії підготовки рішення, іноді навіть зловмисно. Назріла потреба невідкладно розробити та змусити працювати (включаючи найжорсткіші методи) антикорупційну програму, яка має перетворитися на постійно діючу систему обмеження корупції.

Удосконалення законодавства щодо боротьби з розвитком корупції, як показує світовий досвід розвинених країн, є одним із найдешевших і найефективніших превентивних заходів, що уможливають зниження корумпованості державних чиновників. Антикорупційна політика повинна включати заходи, спрямовані на вирішення таких завдань, як:

- організація боротьби з корупцією на всіх її рівнях;
- звуження поля умов, сприятливих для корупції;
- зменшення вигод для обох сторін, які беруть участь у корупційній угоді від укладання останньої;
- збільшення ймовірності викриття корупційних дій та жорстоке покарання за заподіяну ними шкоду;
- вплив на мотиви корупційної поведінки;
- зміна морально-психологічного клімату у суспільстві щодо корупції [3; 5].

Необхідно також передбачити і постійний, повномасштабний моніторинг зловживання наркотиками, їх обігу та злочинності, пов'язаної з ними. Моніторинг повинен включати безперервне проведення репрезентативних вибірових досліджень з метою порівняльного і точного з'ясування латентного масиву нелегального виробництва, збуту та споживання наркотиків, їх структур і джерел. Це ще раз наголошує на необхідності створення спеціального банку даних, що містить різнобічну інформацію з усієї проблематики наркоманії та наркобізнесу [1; 4].

Потрібно також звернути увагу на боротьбу з тероризмом. В основі вироблення стратегії боротьби з тероризмом повинні лежати такі основні напрями:

- розробка та вдосконалення правових основ боротьби з тероризмом;
- підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби з тероризмом різних відомств та організацій, що беруть участь у цьому процесі;
- підвищення ефективності використання охоронних та оперативно-розшукових заходів з метою своєчасного виявлення, попередження та припинення терористичної діяльності;
- координація та взаємодія з країнами далекого та ближнього зарубіжжя у сфері боротьби з тероризмом [1; 5].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, у зарубіжних країнах є досить багатий практичний досвід боротьби з організованою злочинністю. У зв'язку зі зростанням цього явища останні два десятиліття у світі складається стійка тенденція формування нового адекватного (і досить жорсткого) кримінального законодавства, що відповідає викликам часу. Сама участь (створення, управління, керівництво) в організованому злочинному співтоваристві стала вважатися злочином. Досвід зарубіжних структур безперечно може бути України щодо усунення кримінальних загроз.

Література

1. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових понять. *Правова інформатика*. 2012. № 4(36). С. 69–75.

2. Мюджахіт Б., Стельмах А. Сучасні аспекти формування та реалізації публічної безпеки: європейський досвід. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. № 5. С. 6–17.

3. Омельченко О. С. Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів на стадії кримінального провадження. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1 (60). С. 96–103.

4. Остапенко О. Про сучасні правові засади протидії вчиненню адміністративних правопорушень. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2017. № 876. С. 182–188.

5. Пономарьов С. П. Внутрішня та зовнішня безпека держави: шляхи забезпечення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. № 2 (82). С.169–176.

References

1. Korzh, I. F. (2012), “State security: methodological approaches to the system of constituent concepts”, *Pravova informatyka*, vol. 4(36), pp. 69–75.

2. Miudzhakhit, B. & Stelmakh, A. (2023), “Modern aspects of the formation and implementation of public security: European experience”, *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, vol. 5, pp. 6–17.
3. Omelchenko, O. S. (2013), “Concept and essence of counteraction to the investigation of crimes at the stage of criminal proceedings”, *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 1(60), pp. 96–103.
4. Ostapenko, O. (2017), “On modern legal principles of counteraction to commission of administrative offenses”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Serii: «Yurydychni nauky»*, vol. 876, pp. 182–188.
5. Ponomarev, S.P. (2018), “Internal and external security of the state: the ways to ensure”, *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*, vol. 2 (82), pp. 169–176.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2025 р.